

Jasna Milički

Osnovna škola Marija Bistrica, Marija Bistrica

jasna.milicki@skole.hr

ISSN 1845-2434

[CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Ana Sudarević

Osnovna škola Dubovac, Karlovac

ana.sudarevic1@skole.hr

Školska knjižnica – središnje mjesto edukacije za održivi razvoj

School library – central point in education for sustainable development

Stručni rad

Sažetak: Odnos tehnologije i društvenog konteksta sve više zapostavlja važnost suodnosa ljudi s prirodom koja je od esencijalne važnosti. Stoga je nužno što prije djelovati i intenzivirati razvijanje važnih kompetencija formalnim obrazovanjem pojedinca, što nudi međupredmetna tema *Održivi razvoj*. Velika pomoć u tome može biti *Lista prijedloga književnih djela za promicanje održivog razvoja za djecu i mlade* koja sadržava popis naslova za svaki cilj UN-ove *Agende 2030*, odnosno, preko stotinu djela koja će pomoći u informiranju o održivom razvoju te poticati na aktivno i kritičko promišljanje o vještinama koje su važne za poboljšanje kvalitete vlastitog života, ali i života zajednice.

Ključne riječi: Agenda 2030, međukurikularno planiranje, održivi razvoj, školska knjižnica

Uvod

Osigurati kvalitetno obrazovanje za sve, potpuno iskorijeniti siromaštvo i glad te poboljšati uvjete života na Zemlji ključne su težnje dokumenta Ujedinjenih naroda pod nazivom *Agenda 2030* čiji je konačni cilj osigurati socijalni napredak, ekonomski rast i zaštitu okoliša. Dokument, s programom održivog razvoja, čije je geslo *Transformirajmo naš svijet*, na snagu je stupio 1. siječnja 2016. godine, a potpisale su ga sve države članice UN-a, među kojima je i Republika Hrvatska, preuzevši na sebe političku obvezu provedbe *Agende 2030*.

Osim na Vladi, odgovornost je za njihovo ostvarenje do 2030. godine i na poslovnoj zajednici, civilnom društvu te svakom pojedincu. Potvrđuje to i objava *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine* u veljači 2021. godine, kojom je označen

početak njezine provedbe.

Ostvarivanje ciljeva održivog razvoja zahtijeva djelovanje utemeljeno na kvalitetnim informacijama koje trebaju biti dostupne svim članovima društva jer je informiranost jedan od glavnih uvjeta da bi društvo doprinijelo poboljšanju života na zemlji na takav način da bude prihvatljiv svima. Preduvjeti za to su, s jedne strane slobodan pristup informacijama, a s druge strane pismeni pojedinci s razvijenim čitateljskim navikama. Time čitanje dobiva status društvene vrijednosti te „izravno i neizravno utječe na poboljšanje ukupne kvalitete života pojedinca i društva“, što se navodi u *Nacionalnoj strategiji poticanja čitanja*. Isti dokument dalje dovodi u vezu čitalačku pismenost i sklonost za sudjelovanjem u društvu te gospodarskim rastom zemlje pa se kao konačni zaključak može reći da čitanje i društvo stoje u recipročnom odnosu jer čitanje će doprinosti društvu ako društvo omogući usvajanje i razvijanje čitateljskih navika. Svjesna važnosti razvoja čitateljskih navika u svim dobnim skupinama, Vlada Republike Hrvatske podržala je prijedlog Ministarstva kulture i medija da se 2021. godina proglasi Godinom čitanja.

Slijedom navedenoga, UN-ova *Agenda 2030* pruža mogućnost da je se koristi kao platformu za suradnju između knjižnice, kao kulturne, odgojne i obrazovne ustanove, i zajednice u kojoj ona djeluje. Kao doprinos spomenutoj suradnji sastavljena je lista prijedloga književnih djela za djecu i mlade koji sadržajno prate svaki cilj iz *Agende 2030*.

Lista prijedloga književnih djela za promicanje održivog razvoja za djecu i mlade sadržava više od stotinu naslova domaćih i stranih autora dostupnih u Hrvatskoj. Naslovi su raspoređeni tako da temom odgovaraju pojedinom cilju iz *Agende 2030*. Uz svaki naslov dodana je kratka anotacija te poveznica na mrežnu stranicu s više detalja o djelu. Glavna joj je svrha, pomoću priča, potaknuti čitatelje na aktivno razmišljanje i aktivno bavljenje načelima održivog razvoja, počevši od najmlađih. *Lista* je dostupna na poveznici: https://issuu.com/knjiznica_dubovac/docs/agenda2030_reading_list kao i na nekoliko mrežnih stranica relevantnih udruga i društava pa do nje lako mogu doći svi oni koji se bave ili se žele baviti poticanjem čitanja i održivim razvojem i obratno.

Lista preporučenih djela – mogućnosti primjene u školskoj knjižnici

Javna djelatnost školske knjižnice prostor je u njezinu poslovanju preko kojega može postati društveni čimbenik s ključnom ulogom i u obrazovanju zajednice u kojoj djeluje i u učenju od iste te zajednice. Realizaciju omogućava upravo UN-ova *Agenda 2030* koja podrazumijeva korištenje postojećih resursa za ostvarivanje definiranih ciljeva, a knjižnice kao već postojeće kulturne, odgojne i obrazovne ustanove s primarnim zadaćama poticanja čitanja, svih vrsta pismenosti, razvijanja kritičkog mišljenja i cjeloživotnog učenja, postaju ključni partneri u realizaciji programa održivog razvoja. U tom kontekstu ova lista

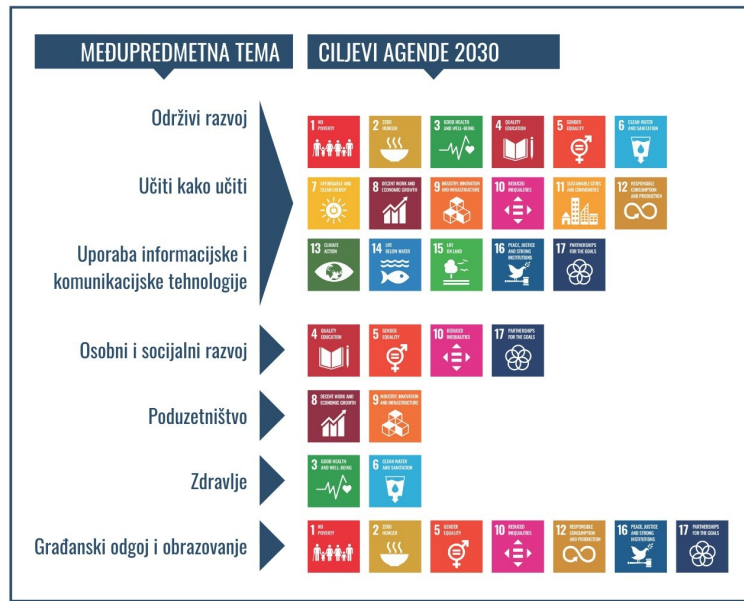
preporučениh djela postaje polazna točka za knjižnice koje žele djelovati prema načelima održivog razvoja. To je jedinstveni resurs u skladu s UN-ovom *Agendom 2030* pomoću kojeg knjižnica može ostvariti sve tri svoje uloge:

- 1) kao odgojna ustanova, knjižnica pomoću svojeg odgojno-obrazovnog programa djeluje na mlade, ali i ostale svoje korisnike, s ciljem osnaživanja svijesti o održivom razvoju
- 2) knjižnica može biti nositelj (dijela) programa održivog razvoja na lokalnoj, ali i globalnoj razini, uz partnere i interesne skupine; ta se uloga ostvaruje uključivanjem u ciljane projekte i aktivnosti koji promiču ostvarivanje navedenih ciljeva, a sve češće se održava na međunarodnoj razini
- 3) zahvaljujući svojim izvorima znanja i informacija, knjižnica ima sve predispozicije biti (neizostavni) partner u provedbi održivog razvoja.

Lista pruža mogućnost odabira sadržaja pomoću kojih se, poučavanjem važnih vještina i sposobnosti, stremi ostvarivanju ciljeva iz *Agende 2030*. Osim u sklopu redovnih nastavnih satova preporučena djela mogu se koristiti za rad u izvannastavnim aktivnostima, školskim i međuškolskim projektima, podjednako u lokalnoj i globalnoj zajednici, i slično. Uza sve to, omogućava suradnju škole s relevantnim institucijama i lokalnom zajednicom. I upravo ta suradnja formalnih i neformalnih organizacija sa školskim knjižnicama i školama izuzetno je važna jer osigurava aktivno uključivanje različitih dionika društva, ponajprije mladih, u procese donošenja odluka relevantnih za život zajednice čiji su članovi, što je od ključne važnosti za postizanje značajnijih rezultata u svim oblicima obrazovanja za održivi razvoj.

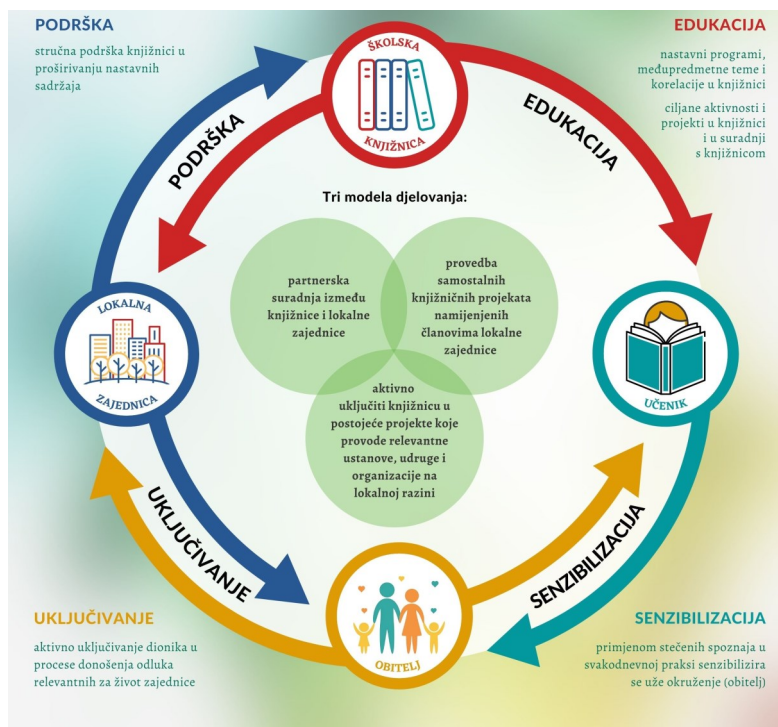
Lista preporučениh djela – mogućnosti primjene u školi i širem okružju

„Kvalitetno obrazovanje je temelj za poboljšanje života ljudi i održivi razvoj.“ (Pavić-Rogošić, 2015). Potvrda tome nalazi se i u dokumentu *Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. – 2020.)* gdje je „kao prioritetno područje u suzbijanju i sprječavanju siromaštva i socijalne isključenosti određeno je obrazovanje i cjeloživotno učenje.“ Sukladno tome, *Lista* je primjenjiva i u kontekstu škole općenito jer se djela s popisa mogu koristiti za ostvarivanje očekivanja svih međupredmetnih tema, posebno teme *Održivog razvoja*, kao i brojnih nastavnih kurikula.

Slika 1. Povezanost međupredmetnih tema i ciljeva Agende 2030

Naime, suvremeni nastavni proces potiče povezivanje sadržaja više nastavnih predmeta i međupredmetne teme *Održivi razvoj* kroz projektne aktivnosti, a školska knjižnica u tom kontekstu postaje logičan izbor za središnju točku realizacije ciljeva i očekivanja kurikula. Knjižničari predlažu i donose teorijske i praktične ideje demonstrirajući kako školska knjižnica može postati ključni društveni čimbenik, s jedne strane u obrazovanju zajednice u kojoj djeluje, a s druge strane kako može biti važan čimbenik u učenju od iste te zajednice. Obrazovanje zajednice i učenje od zajednice u školskoj knjižnici svojevrsno je cikličko djelovanje koje može početi i završiti u knjižnici.

Slika 2. Primjer cikličkog obrazovanja zajednice i učenja od zajednice

Realizacija opisanog moguća je primjenom triju modela djelovanja:

- 1) uspostavom partnerske suradnje knjižnice i lokalne zajednice
- 2) provedbom samostalnih knjižničnih projekata namijenjenih članovima lokalne zajednice te
- 3) aktivnim uključivanjem knjižnice u postojeće projekte koje provode relevantne ustanove, udruge i organizacije na lokalnoj razini.

Ovisno o modelu, uloga knjižnice može biti: ponuda edukativnih materijala koje će oblikovati i (u) zajednici promovirati učenici; osmišljavanje sadržaja i provedba različitih aktivnosti koje, uz učenike, obuhvaćaju i njihove obitelji te ostale članove lokalne zajednice; knjižnica kao poveznica između školske populacije i stručnjaka iz zajednice u svrhu proširivanja nastavnih sadržaja. S druge strane, uključenost članova i tijela lokalne zajednice bit će vidljiva u pružanju stručno-logističke podrške knjižnicama i/ili diseminacijom na lokalnoj razini. Time bi se uspostavilo spomenuto cikličko djelovanje svih aktera te tako podržali naponi u ostvarivanju Europskog zelenog plana jer se uključenost i predanost javnosti navode kao ključan element za uspjeh plana.

U konačnici, nužno je kod učenika razviti svijest i ponašanje za odgovorno korištenje prirodnih resursa, racionalno postupanje s otpadom podjednako učenika kao pojedinca, ali i kao odgovornog člana zajednice u školi i izvan nje. Uz razvijanje i poticanje kritičkog mišljenja, osposobljava se učenike za odgovorno i samostalno odlučivanje i potpomognuto djelovanje u područjima važnima za njihovo življenje i društvo u cjelini. Samo aktivni pojedinci koji promišljaju, preispituju i vrednuju te sukladno tome donose odluke mogu kohabitirati u demokratskom društvu. Pravodobno i kvalitetno razvijanje tih vještina imat će pozitivnu refleksiju u svakodnevnoj komunikaciji, rješavanju problema, donošenju odluka i profesionalnom djelovanju. Upravo pomoću refleksivnog pristupa u svakodnevnom životu i nadalje će razvijati takav način mišljenja.

Poučavanje vještinama kritičkog mišljenja nužno je započeti što je prije moguće, ali svakako u sklopu formalnog obrazovanja uz posredno poučavanje određenih sadržaja. Stoga su međupredmetne teme u kurikulumskom sustavu osmišljene tako da vještine i sposobnosti važne za učenike razvijaju u svim nastavnim predmetima i područjima. I kao što je prethodno rečeno, razvijanje tih vještina neće stati završetkom formalnog obrazovanja. Naime, na umu svakako treba imati i informalne i neformalne obrasce.

Zaključak

Mlade je potrebno podučavati činjenici da nije sav čovjekov uspjeh definiran materijalnim

posjedovanjem, nego i bivanjem s drugima bez narušavanja prirodnog suživota. Znamo da se percepcija mladih, naročito djece, o održivosti suživota postupno razvija i mijenja tijekom života. Stoga je važno da se organiziranim i osmišljenim pristupom djeluje na razvoj odgovarajućih navika i vještina.

Predškolske i školske ustanove mogu postaviti polazišne točke pomoću osmišljenih pristupa i sadržaja koje će se potom dalje razvijati i nadograđivati zajedničkim djelovanjem ustanova, organizacija, udruga i drugih društvenih subjekata.

Predložena *Lista* jedan je od mnogih načina na koji se ciljevi *Agende 2030* mogu integrirati i implementirati u kurikulumske sadržaje. Školska knjižnica svojom nabavnom politikom i provođenjem međupredmetnih tema može osnažiti lokalnu uključenost u ostvarivanje ciljeva *Agende 2030*. Samo uz jačanje lokalne uključenosti i podizanje svijesti pojedinaca o nužnosti djelovanja i usklađivanja s prirodnim sustavima mogući su rezultati koji će imati globalne odjeke na nužnost i važnost održivog razvoja.

Literatura

1. Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine (2021) *Narodne novine* 13, 230. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html [26.03.2023.]
2. Pavić-Rogošić, L. (2015) *Novi izazov : globalni ciljevi održivog razvoja do 2030*. Dostupno na: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf [26.03.2023.]
3. *Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. – 2020.)* (2014). Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Strategije/Strategija%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva.pdf> [26.03.2023.]